

ловік на день. Згодом смертність почала швидко зменшуватися, але в листопаді, з початком холодної погоди, кількість смертей знову дещо зросла. За чотири місяці в лікарні померла 271 людина».

Джерела та література

1. Hayes J. N. Epidemics and Pandemics: Their Impacts on Human History. Santa Barbara, CA: ABC-CLIO. pp. 214–219.
2. Інфекційні хвороби / за ред. О. А. Голубовської. Київ: ВСВ «Медицина», 2018. 688 с.
3. Возіанова Ж. І. Інфекційні і паразитарні хвороби: в 3-х т. Київ: «Здоров'я», 2008. Т. 1. 884 с.
4. Byrne Joseph Patrick (2008). Encyclopedia of Pestilence, Pandemics, and Plagues: A-M. ABC-CLIO. p. 101
5. Frerichs, Ralph R. Asiatic Cholera Pandemics During the Life of John Snow: Asiatic Cholera Pandemic of 1846–63 / John Snow – a historical giant in epidemiology.
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D0%BF%D0%B0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B3%D1%80%D0%B8%D0%BF#CITEREFTaubenbergerMoens2006
7. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3128036-ispanka-1918go-uroki-aki-potribno-vinvesti-v-2020mu.html>

Сікорська Майя
Ліцей № 1, м. Хмельник

МОТОРОШНИЙ ВИКЛИК ЛЮДСТВУ

Скільки ще люди повинні настраждатися, щоб нарешті почати нормально жити? З самого початку нашої історії оголошувалися війни, поширювалися пандемії, розгорталися революції, кидалися ядерні бомби, вибухали атомні станції. І від цього всього страждало мирне населення. Невже людство перевіряли на виживання і продовжують далі це робити? Ніхто не знає.

Наше покоління XXI століття наразі переживає світову пандемію коронавірусу, вперше зафіксовану у грудні 2019 р. у Китаї. З того часу пройшло понад два роки, коли ми почали звикати до нових правил, приймати вакцину, пересиджувати карантин і навчатися дистанційно. Із самого початку епідемічної загрози нам здавалося, що це минеться за кілька місяців, але, на превеликий жаль, людство далі страждає від крихітного вірусу.

Дивно, що така маленька вірусна частинка здатна перевернути світ догори дригом і змусити кожного його боятись. Світ не був готовий до такого потрясіння, зупиняючи соціальне та економічне життя, до чого ми ніяк не були пристосовані.

Вивчаючи всесвітню історію, ми чули про десятки пандемій, які безжалісно забирали життя незліченної кількості здорових жителів. Найбільші наслідки мала епідемія бубонної чуми, яку вперше помітили у Центральній Азії у 1330-ті рр. Ми вже знаємо, що віруси розлітаються зі швидкістю світла, тому цілком правдивим є той факт, що протягом наступного десятиліття чума охопила і Європу.

Існують свідчення одного середньовічного літописця, який звинуватив монголів у занесенні хвороби на материк. Він вважав, що у катапультах, закинутих у генуезьку фортецю, лежали заражені чумою трупи (перший моторошний випадок застосування біологічної зброї). Та цілком ймовірною версією є те, що чума розносилася через всесвітню торгівлю. Кораблі та каравани із вантажем товарів зі Сходу прибували до великих портів, наприклад, Марсель у Франції. Також цю хворобу ще називали усім знайомою фразою «чорна смерть». Доведено, що її могли поширити блохи на шурах.

Боляче усвідомлювати, що чума вбила майже половину населення Європи, спричиняючи жахливі страждання і муки. У сучасному світі досі є кількасот випадків зараження бубонною чумою. Щоправда, сьогодні її можливо вилікувати за допомогою спеціальних антибіотиків. Але раніше люди не мали ніяких ідей для лікування хвороби, єдиним виходом вижити була повна самоізоляція. У Венеції у 1343 р. для прибулих збудували спеціальні будівлі, де потрібно було почекати сорок днів, щоб точно пройти усі інкубаційні періоди. До речі, морські транспорти теж були змушені спершу відстояти на рейді сорок днів. В Україні, на жаль, було значно гірше із запобіганням пандемії. Спалахували чумні бунти у 1770–1773 рр. внаслідок непередбачених дій влади. Людей просто замикали, абсолютно без надання допомоги, тому дехто помирав якщо не від чуми, то від голоду. Уночі співчуваючі кияни закопували трупи або розкидали їх по вулицях. Коли йшли рясні дощі і Дніпро переповнювався водами, ґрунт розмокав, викинувши на поверхню рештки, які безпритульні пси розносили містом. Отож такий карантин ніяк не спрацював, і моровиця поширювалася далі, нещадно вбиваючи людство, у такий спосіб перевіряючи кожного на виживання.

Символічно, що греки і римляни давніх часів вважали епідемічні хвороби Божою карою. Є чимало прикладів, як церква це використовувала у своїх цілях, маніпулюючи людьми. Це стосувалося різних заборон, але насамперед знань та способів боротьби із «карою Господньою». Усі думали, що хворіють лише грішники, а не тому, що вода у річці була брудною і щури стрімко розмножувалися, переносячи інфекцію. Але згодом священники самі підхоплювали чуму і ставали її жертвами.

Нам відомо три масштабні пандемії чуми. Найпершою була Юстиніанова чума, яка почалася у 541 році нашої ери, знищивши близько ста мільйонів людей у всьому світі за два століття. Чорна смерть – друга хвиля хвороби, яка бушувала два десятиліття і винищила від ста до двохсот мільйонів людей, що, власне, робить її найсмертоноснішою пандемією за всю історію людства. Від третьої хвилі хвороби, яка виникла у Китаї, загинуло понад десять мільйонів людей (тривала вона з 1855 року до 1960 року).

Здавна всі вірили у магію та окултизм, тому більшість жителів лікувалися саме такими методами. У багатьох аптеках склалися рецепти за правилами «симпатії» (так званого уявного зв'язку людського тіла з об'єктами, дією яких можна було вилікуватися). Результати такого лікування нам не відомі. Вакцину від чуми винайшли тільки наприкінці XIX століття, а у 1940-х роках антибіотики для лікування хворих.

Кожна пандемія залишає трагічний слід в історії та нашому минулому. Економіка стрімголов падає униз, зупиняються виробництва, заводи, установи, тор-

гівлі. Люди одразу панікують, необдуманно спустошуючи полиці в магазинах та сіючи страх у суспільстві. Але так усі намагаються адаптуватися до нових умов, використовуючи у корисних цілях Інтернет і працюючи дистанційно. До речі, вчені помітили, що через зупинки фабрик екологічна ситуація значно покращилась, адже стало менше хімічних відходів, сміття на вулицях, брудного повітря.

Зараз Україна переживає суттєво найжахливішу пандемію у світі – війну. Коронавірус ніби розчинився десь у повітрі, люди перестали носити маски і боятись один одного через вірус. З 4 березня до 25 квітня не виявлено нових випадків хвороби, якої всі так лякалися.

Джерела та література

1. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52291698>
2. <https://www.radiosvoboda.org/a/30493269.html>
3. <https://businessviews.com.ua/ru/studies/id/11-pandemij-jaki-zminili-hid-istoriji-ljudstva-vid-chornoji-smerti-do-koronavirusu-2126/>
4. <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/tm.pl?Year=1346>
5. <https://www.bbc.com/ukrainian/news-49930643>
6. https://galinfo.com.ua/news/chorna_smert_yak_lyudy_ryatuvalysya_vid_chumy_341199.html